

๑.๒๔ พลองเหมือด

ชื่อท้องถิ่น	เหมียดแอ้ แอบแอ้
ชื่ออื่นๆ	พลองดำ (ประจวบคีรีขันธ์) เหมียด (สุรินทร์) เหมือดแอ้ (มหาสารคาม)
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Memecylon edule</i> Roxb.
ชื่อพ้อง	<i>Memecylon edule</i> var. <i>scutellatum</i> (Lour.) Triana, <i>Memecylon scutellatum</i> (Lour.) Hook. & Arn.
ชื่อวงศ์	MELASTOMATACEAE
ชื่อสามัญ	Ironwood tree

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๒๔ จำนวนที่พบ ๖ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง ๑๒ เมตร เปลือกสีเทาอมน้ำตาล แตกเป็นร่องลึก และเห็นชัดเจนบริเวณโคนลำต้น กิ่งอ่อนแบน หรือเป็นสี่เหลี่ยมมีร่องตามยาว ๒ ร่อง กิ่งแก่กลม ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่ กว้าง ๑.๕-๔ เซนติเมตร ยาว ๒.๕-๖ เซนติเมตร ปลายทู่หรือแหลม โคนมนหรือสอบ ขอบเรียบ แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง ผิวเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นกลางใบเป็นร่อง ทางด้านบนบน ทางด้านล่างเส้นแขนงใบไม่ชัดเจน ก้านใบยาว ๔-๕ มิลลิเมตร เป็นร่องทางด้านบน ช่อดอกแบบช่อกระจุกออกตามซอกใบ หรือตามข้อที่ใบร่วงไปแล้ว ช่อยาว ๑.๕-๒.๕ เซนติเมตร ดอกในช่อ ๒-๘ ดอก เส้นผ่านศูนย์กลางดอก ๐.๘-๑ เซนติเมตร ก้านช่อดอก ยาว ๑-๕ มิลลิเมตร ก้านดอกย่อยยาว ๑.๕-๒ มิลลิเมตร ใบประดับขนาดเล็กมาก ฐานรองดอกหนารูปถ้วยสีชมพู ยาว ๒-๔ มิลลิเมตร เกลี้ยง ปลายตัดหรือแยก กลีบเลี้ยง ๔ แฉก เล็ก ๆ กลีบดอก ๔ กลีบ หนา สีขาวอมม่วงหรือสีน้ำเงินเข้ม รูปไข่ถึงรูปขอบขนาน กว้างและยาว ประมาณ ๓ มิลลิเมตร ปลายแหลม เกสรเพศผู้ ๘ อัน ก้านชูอับเรณูสีม่วงอ่อน แกนอับเรณูหนา อับเรณูรูปจันทร์เสี้ยว มีต่อมตรงกลาง รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ มี ๑ ช่อง มี ๒ ออวูล หรือมากกว่า ก้านเกสรเพศเมียสีม่วงอ่อน ยอดเกสร เพศเมียขนาดเล็ก ผลสดแบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ด ทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖-๗ มิลลิเมตร สีเขียวอมเหลือง เมื่อสุกสีม่วงถึงดำ พบตามป่าเต็งรัง ชายป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้งความสูงตั้งแต่ใกล้ระดับน้ำทะเล จนถึงประมาณ ๗๐๐ เมตร ออกดอกและเป็นผลระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

• สรรพคุณ

๑) ตำรายาไทย ใช้ เปลือก รักษาโรคพิษไข้ เปลือกต้นและแก่น เฝไฟจะให้น้ำยาง บรรเทาอาการปวดฟัน ทำให้ฟันแข็งแรง ใบ ต้มรักษาโรคโกโนเรีย ต้นและใบ ต้มน้ำดื่ม เป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัด รากหรือลำต้น ต้มน้ำดื่ม รักษาโรคกระเพาะอาหาร ลำต้นนำมาผสมกับแก่นพลับพลาก่อนตำผงเจ็ดชั้น ต้นสับขาว แก่นจำปา แก่นโมกหลวง ต้มน้ำดื่มแก้หืด ราก ผสมกับสมุนไพรอื่นต้มน้ำดื่ม แก้ประดง (อาการโรคผิวหนัง มีเม็ดขึ้นคล้ายผด คันมาก มักมีไข้ร่วมด้วย) ผลสุกและใบอ่อน รับประทานได้ ผลสุกกินเป็นผลไม้ มีรสหวาน ยอดนำไปกินเป็นผัก รสฝาดหวาน ใบ ใช้เป็นสีย้อม ให้สีเหลือง

๒) ยาพื้นบ้านจังหวัดอำนาจเจริญ ใช้ น้ำยาง ทาฟันทำให้ฟันไม่ผุง่าย (โดยนำกิ่งขนาดนิ้วมือ ยาว ๑ คืบ เอาไฟลนตรงกลางจะได้น้ำยางออกมา) ใบแก่ นำไปคลุกรวมกับพริก แล้วนำไปตากแห้ง ทำให้พริกสีสด และไม่มีแมลงมากัดกิน ใบอ่อน ยอดอ่อน รับประทานเป็นผักสด

- การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ลำต้นและกิ่งของเหมือดแอ่มีเนื้อไม้ที่เหนียว แข็งแกร่ง และสามารถตัดโค้งได้ดีโดยไม่หักง่าย ชาวบ้านจึงนิยมนำไม้ชนิดนี้มาทำ “แอก” สำหรับคล้องคอวัวควายเวลาไถนา เพราะมีความทนทานต่อแรงดึงและไม่ผุกร่อนง่ายเมื่อต้องแช่น้ำหรือโดนโคลน

ภาพที่ ๒๔ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ พลองเหมือด

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง : ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (๒๕๖๙). “พลองเหมือด”. <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๒๔๒>